

Στιχουργήματα Φιλιππουπολιτών.—1. Γεώργιος Παπακωνσταντίνου, Μουσικός.

\*Υπὲρ τῶν γυναικῶν.

Κ. Μερκελ Απορ. Αρ.

Θρ. Σμ. τ. IB/1939  
v. 412-416

Ὅ ταῦτα στιχουργήσας τὰ κατὰ γυναικῶν,  
στοχάζομαι, δὲν εἶχεν ὀρθὸν τὸ λογικόν,  
ἢ θέλησε νὰ παίξῃ διὰ ἀστεϊσμόν  
καὶ νὰ διασκεδάσῃ ὀλίγον πρὸς καιρόν,  
5 ἢ ἴσως ᾗς τὸν καιρόν του δὲν ἔτυχε νὰ ἴδῃ  
ἐνάρετον γυναῖκα καὶ φρόνιμον σεμνή,  
φίλανδρον καὶ τιμίαν, ᾗς τὸν ἄνδρα τῆς πιστὴν  
μ' εἰλικρινῇ ἀγάπην, οἰκοκυρὰν σωστήν.  
Ὅθεν ἐξ ἴσου ὅλας χωρὶς διαφορὰν  
10 κατηγορεῖ καὶ ψέγει μετρίσιν σφαλεράν.  
Ἀληθινὰ αἱ πλεῖσταὶ ὑπάρχουσι κακαί,  
καθὼς τὰς περιγράφει, ἀστόχαστοι τρελαί  
ἀλλὰ ᾗς τὸ μεταξύ τῶν εὐρίσκονται καλαί,  
πλὴν φεῦ! τὴν δυστυχίαν δὲν εἶν' αὐταὶ πολλαί·  
15 ἂν ὅμως ἐπιτύχῃ τινὰς καμμιὰ καλή,  
ἢ τούτου εὐτυχία δὲν ἔχ' περιγραφή·  
ἐξ ἐναντίας πάλιν τινὰς ἂν συζευχθῇ  
μετ' ἀφρονα γυναῖκα, ἀστόχαστον τρελή,  
ᾗς αὐτὸν ἄλλο δὲν μένει, εἰμὴ νὰ προσκαλῇ  
20 τὸν θάνατον νὰ ἔλθῃ, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ.  
Διὸ δοξάζουν ὅλοι ὅτ' αἱ πολλαὶ αὐτῶν  
δὲν εἶναι εἰς τοὺς ἄνδρας εἰμὴ σειρά κανῶν.  
Ἀλλ' εἶναι καὶ γυναῖκες μετ' ἀρετὰς πολλὰς,  
ποῦ προξενοῦν ᾗς τὸν ἄνδρα τὰς ἀληθεῖς τρυφάς.  
25 Ἡ φρόνιμος γυναῖκα εἶν' ἕνας θησαυρός,  
ᾗς ἀντάξιός δὲν εἶναι ὁ ἐπὶ γῆς χρυσός,  
γιὰ νὰ τὴν ἐκτιμῇσθαι ἀξίως, ὥσπερ δεῖ,  
καθ' ὅ,τι ἀσυγκρίτως αὐτὸν ὑπερτερεῖ.  
Λοιπὸν ὅστις θελήσῃ ἀλήθειαν νὰ εἰπῇ,  
50 τὰς ἐναρέτους πρέπει αὐτὸς νὰ ἐπαινῇ,  
τὰς δὲ κακὰς νὰ ψέγῃ καὶ νὰ κατηγορῇ,  
δικαίως καὶ πρεπόντως νὰ τὰς ἐξουθενοῖ.  
Πλὴν φεῦ! αἰτία εἶναι, ὅτ' αἱ πολλαὶ αὐτῶν

ἀκαδημαϊκοῦ Δουβουινιώτου τελευταία ἐπίθεσις του («Μητροφάνους Γρηγορά Χρονικὸν Βλαχίας»): οὐδαμοῦ ἐκδηλώνεται μὲ περισσotέραν χάριν καὶ πνεῦμα παρὰ εἰς τὸ ἄρθρον του «Μία ἐπιστολὴ Εὐγενίου Βουλγάρεως μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ρουμανικὴν» (Revista Istorică Română I, 1931, σελ. 7—31). Τὸ ζήτημα μὲ τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται ἡ σοφὴ αὐτὴ πραγματεία ἔχει ὡς ἑξῆς: Οἱ καθηγηταὶ Δραγομιρέσκου καὶ Γρηγοράς εὐρόντες ἐν λησμονημένον φιλοσοφικὸν ἔργον, δημοσιευθὲν ρουμανιστὶ ἄνευ σημειώσεως τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἔτους τῆς ἐκτυπώσεως ἐνόμισαν ὅτι ἔκαμαν σπουδαιότατην ἀνακάλυψιν· ἐπίστευσαν δηλ. ὅτι ἀνεκάλυψαν ἓνα Ρουμᾶνον φιλόσοφον μὲ διάνοιαν πρωτότυπον, τὸν Πέτρον Σταματιάδην. Ὁ Δραγομιρέσκου μάλιστα ἐκφράζει τὴν ἐκπληξίν του διότι τοιοῦτος φιλόσοφος παρέμεινεν ἄγνωστος μέχρι τοῦδε καὶ φρονεῖ ὅτι ὁ Σταματιάδης δὲν ἀποτελεῖ περίπτωσιν μεμονωμένην, ἀλλ' ὅτι τὸναντίον, κατὰ τὸν ΙΗ αἰῶνα «ὕπῃρχεν, εἰς τὰς ρουμανικὰς ἡγεμονίας ἀτμόσφαιρα ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἧς ὁ χαρακτήρ τότε μόνον θά εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ, ὅταν θὰ ἐκταφοῦν, ἀπὸ τὰ ὑπόγεια τῆς μονῆς τοῦ Νεάμτς καὶ τῆς ποτὲ Ἀκαδημίας τοῦ Μιχαήλ Στούρτζα, καὶ θὰ μελετηθοῦν ἐπιμελῶς ὅλα τὰ Ρουμανικὰ χειρόγραφα καὶ βιβλία, ἅτινα ὡς φαίνεται ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν οὔτε κἂν καταγραφῇ ἀκόμη!» Ὁ Ροῦσσος ὁμῶς ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ μεταφράσεως τοῦ «Παραρτήματος ἐν ἐπιστολῇς εἶδει κατὰ τοῦ τῶν Ὁκελλιτῶν συστήματος τῆς περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὡς παράρτημα τοῦ ἔργου τοῦ Βουλγάρεως «Ἀδολεσχία φιλόθεος». Ἡ «Ἀδολεσχία φιλόθεος» μετεφράσθη εἰς τὴν Ρουμανικὴν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Μολδοβλαχίας Βενιαμὶν Κωστάκη καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Ἰάσι κατὰ τὰ ἔτη 1815—1819 μᾶζι μὲ τὸ «Παράρτημα ἐν ἐπιστολῇς εἶδει» ὅπερ ὁμῶς μετεφράσθη οὐχὶ ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Βενιαμίν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἀφανῆ ἐλληνοδιδάσκαλον, Πέτρον Σταματιάδην!»

Προσθετέον εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰ:

Inscription grecque de Tomis, Bucuresti 1934.

Παπᾶ Συναδηνός καὶ Ματθαῖος ὁ Μυρέων ἐν «Ν. Ἑστία» τόμ. 24 (1938) σελ. 1229—1232.



κλίνουν εἰς τὴν κακίαν εἰς ἔσχατον βαθμόν,  
 55 γὰρ τοῦτο κοινῶς ὅλοι αὐτὰς κατηγοροῦν  
 ὅτι ποσῶς δὲν ἔχουν ἢ φρόνησιν ἢ νοῦν.

Ἐν Φιλιππουπόλει 1860, Γεώργιος Παπαῖ Κωνσταντίνου Μουσικός.

**Σημείωσις.** Ἀρχομένου τοῦ 19ου αἰῶνος ἔζη ἐν Φιλιππουπόλει ὁ λόγιος, ἀλλὰ μισογύνης ἀρχιμανδρίτης Παναγιωταφίτης Ἀγάπιος ἢ Ἀγαπητός ὁ Κῶος, ὡς ὑπογράφεται, ταξειδιώτης τοῦ Παναγίου τάφου, κατοικῶν ἐν τῷ ὑπὸ τὸ ἀνατολικόν τῆς ἀκροπόλεως τείχος πλησίον τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου μετοχίῳ, πρὸς συλλογὴν ἐράνων ἀνά τὴν ἐπαρχίαν τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως. Οὗτος ἀποθανὼν τῷ 1835 ἀφῆκεν ὡς κληρονομίαν τὰ συγγράμματά του εἰς τὸ πνευματικόν του τέκνον τὸν Γεώργιον Παπαῖ Κωνσταντίνου πρὸς ἐκτύπωσιν. Ταῦτα, ὡς φαίνεται, ἦσαν πολλὰ καὶ μόνον ἑμμετρα,—διότι ὁ ἀρχιμανδρίτης ἦτο στιχοιργὸς οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων,—γεγραμμένα εἰς τὴν γραφομένην τῶν τότε χρόνων κοινὴν ἀπλοελληνικὴν, ὡς εἶναι ἢ τοῦ Καισαρίου Δαπόντε (+1789), ὅστις ἡ ὀγκώδης στιχηρὰ συγγραφὴ «Καθρέπτει τῶν γυναικῶν» (Ἐνετή 1766), δὲν ἀφῆκεν ἀνεπίδραστον τὸν Ἀγάπιον. Ὁ ἐντολοδόχος κληρονόμος ἐκπληρῶν τὴν θέλησιν τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς (ἀναδόχου) συνηρμολόγησε τὰ καταλειφθέντα «εἰς τεμάχια ὄντα» καὶ ἐξέδωκεν ἐξ αὐτῶν τινὰ ἐν δυσὶ φυλλαδίοις, ὧν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα ἀντίγραφα διὰ γραφῆς καλῆς καὶ καθαρᾶς ἀνευρέθησαν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ μεγαλεμπόρου καὶ λογίου Φιλιππουπολίτου Χατζῆ Κωστάκη Χατζῆ Ἰωάννου Κοῦμτζόγλου, εἰς ὃν μάλιστα ὡς φιλομουσώτατον ἀφιεροῖ τὸ πρῶτον

Τὰ ἐκδοθέντα εἶναι: 1) Ἑφάνοδος, ἢ τοι τὸ φανάρι τοῦ Διογένοους, δράμα εἰς πράξεις καὶ σκηνάς, ποιηθέν εἰς στίχους πολιτικούς ὁμοιοκαταληκτοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος, ἔτ. 1846 ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῖς Θεοδοίου Δηβιτιοῦν, εἰς 16ον, σελ. 43, στίχ. 1056. Τοῦτο κατὰ τὴν ἐν τῷ προλόγῳ δῆλωσιν τοῦ ἐκδότου ἐξεδόθη καὶ προτερον δὲς, ἐν Κωνσταντινουπόλει πρῶτον καὶ εἴτα ἐν Ἑρμουπόλει πάντως ἐκ λογοκλοπίας παρασκευασμένου τοῦ ὀνόματος τοῦ στιχοιργοῦ. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, ἣτις προτάσσεται, ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς: Ὁ Διογένης ἔτι ζῶν μὴ δυνηθεὶς νὰ διορθῶσιν τὰ διεφθαρμένα ἦθη τῶν ἀνθρώπων μυθολογεῖται ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του ἔλαβε τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ Πλούτωνος διὰ τῆς Περσεφόνης καὶ αὐθις ἀνέβη εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ διὰ νὰ ἐπιπλήξῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἤναψε κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας φανάριον καὶ περιήρχετο εἰς διαφόρους πόλεις ὡς τάχα ζητῶν διὰ νὰ εὕρῃ ἄνθρωπον, ὅστις μὲ τοῦτο ἀπεδείκνυεν ὅτι οἱ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σπανιώτατοι· διὸ μὲ τοῦτο ἐξελέγχων τὸν καθένα διορθῶναι τὰ ἐλαττώματά των. Καθὸ δὲ διδάσκει τὸν ὀρθὸν δρόμον καὶ ὁδηγεῖ τοὺς σφάλλοντας εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ὠνομάσθη «τὸ φανάρι τοῦ Διογένοους». Τὸ ἐκδοθὲν (πράξεις 2, σκηναὶ 15), ὡς φαίνεται, εἶναι ἀπόσπασμα, ἢ ἀρχή, μακροῦ δράματος, διότι ὁ ἐκδότης ὑπὸ σχινεῖται νὰ ἐκδώσῃ «μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν λοιπὴν περιήγησιν τοῦ Διογένοους», ὅπερ δὲν κατώρθωσε.

2) Φυλλάδιον κατὰ γυναικῶν ἐν γένει, κυριωτέρως δὲ κατὰ πονηρῶν καὶ ἠθικῶς μοχθηρῶν γυναικῶν, συντεθὲν διὰ στίχων πολιτικῶν ὁμοιο-

**2. Στέφανος Χατζόπουλος.** Τὸ ποίημα τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῷ Ι' τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» <sup>1)</sup> ἐστιχουργήθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Φυσιολογικῆς περιγραφῆς τῶν 30 προτερημάτων τῆς γυναικὸς τοῦ Γάλλου Α. Debay, ἣν μεταφράσας ἐκ τῆς ἑβδόμης ἐκδόσεως ἐξέδωκεν ὁ ποιητὴς τῷ 1889 ἐν Φιλιππουπόλει τύποις Γεννάδιεφ εἰς 8ον. Τὸ ποίημα εἶναι γεγραμμένον ἐν χειρογράφῳ Ἀνθολογία ποιημάτων τῶν νεωτέρων ἑλλήνων ποιητῶν, ἣν ἀν-

καταλήκων κατὰ τὸ 1830, ἐν Ἀθήναις τύποις Φ. Καραμπίνη καὶ Κ. Βάφα, ἔτ. 1861, εἰς 8ον, σελ. 33. Τοῦτο δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συλλογὴ στιχουργημάτων περιλαμβάνουσα τὰ ἀκόλουθα: α'.) στίχους κατὰ γυναικῶν 324, διαρρομένους εἰς 9 κεφάλαια σελ. 1—15. β'.) περὶ σκόρδου, στίχ. 18, σελ. 15—16. γ'.) περὶ ἀγγουρίου, στίχ. 16, σελ. 16—17. δ'.) προτερήματα τῶν γυναικῶν (γραπτιέον μαλλον ἐλαττώματα), στίχ. 220, εἰς 22 δεκαστίχους στροφάς, σελ. 17—22. ε'.) στίχους τῶν δρομίων τοῦ ζυγίου ἐκάστης γυναικός, ἥτις ἤθελε ζυγισοθῇ, 30, σελ. 22—23. ς'.) ἐπίλογον, στίχ. 26, σελ. 24—25, εἰς ὃν ὁ ἐκδότης προσθέτει τὸ τετράστιχόν του:

Ἀλάνθαστον τὸ ζῦγι ὑπάρχει καὶ σωστόν,  
συνείδησις ἐκάστου, εἰς πάντας τὸ γνωστόν.  
Λοιπὸν μόνον γυναῖκες, ὡς μὴ-μὴ ζυγισθοῦν,  
ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ ἄνδρες ὡς παρρησιοσθοῦν.

ζ'.) Ἐπιστολήν, ἐν ἣ περιγράφονται αἱ κατὰ τὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν πρὸς συλλογὴν ἑράνων ταλαιπωρίαι τοῦ στιχουργοῦ, στίχ. 72, σελ. 25-28. η'.) πρόσκλησιν δῆθεν αὐτοῦ εἰς Φιλιππούπολιν παρὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ ἀπόκρισιν εἰς αὐτήν, στίχ. 14, σελ. 29. θ'.) τὸν μῦθον τοῦ μύρμηκος καὶ τέτιγος, στίχ. 34, σελ. 29-31. ι'.) τὸν ποιητὴν στίχ. 20, σελ. 31-32 καὶ τὰς προσαγορεύσεις πρὸς τοὺς τότε κληρικοὺς καὶ εὐγενεῖς τῆς πόλεως Φιλιππουπόλεως στίχ. 36, σελ. 32-33, πρὸ τοῦ 1827.

Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τοῦ φυλλαδίου τούτου ἑλλείπουσι τὰ ἀπὸ τοῦ ζ' στιχουργήματα καὶ ἐξῆς, ἀντιγραφέντα προφανῶς ἐν ἄλλῳ τετραδίῳ μὴ περισωθέντι, ἀντ' αὐτῶν δὲ ὑπάρχει τὸ ἄνω νῦν δημοσιευόμενον ὑπὲρ τῶν γυναικῶν στιχουργημα τοῦ ἐκδότου, ὅπερ οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνεκδώσῃ, ἀφοῦ ἐν αὐτῷ χαρακτηρίζει τὸν πνευματικόν του πατέρα ὡς ἀκαταλόγιστον ἢ μὴ σπουδαιολογούντα ἢ ἀπειρον τῆς κοινωνίας. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προέταξεν ἐν τῷ φυλλαδίῳ μικρόν πρόλογον δικαιολογῶν τὴν τε σύνθεσιν καὶ τὴν ἑκδοσιν τῶν κατὰ τῶν γυναικῶν στίχων ὡς ἐξῆς: «Τὸ παρὸν φυλλάδιον ἀναγινώσκοντες μὴ κατακρίνητε τὸν συγγράψαντα αὐτό μηδὲ τὸν ἐκδότην αὐτοῦ, ἐπεὶ δὴ ὁ συγγραφεὺς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ συνέγραψεν αὐτό, ὅπως κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον δυνηθῇ νὰ περιστείλῃ καὶ μετριάσῃ τὰς τῶν γυναικῶν εὐκαταφρονήτους καταχρήσεις, ὡσαύτως δὲ καί, εἰ δυνατόν, προσεκτικούς νὰ ποιῇ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ταῖς παραλόγοις παρεκτροπαῖς τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Καὶ ἂν γενικῶς πρὸς γυναῖκας τὸ σύγγραμμα ἀποτείνεται, ἰδίως ὅμως ὁμιλεῖ περὶ τῶν γυναικῶν ἐκείνων τῶν πονηρῶν καὶ ἠθικῶς μοθηρῶν, τῶν δυστρόπων, τῶν ἀπειροκάλων, ἀπονενοημένων καὶ καταστρεπτικῶν, φημί, γυναικῶν, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἠθικωτάτων, τῶν σοφῶν, τῶν συνετῶν καὶ πολυτεϊρῶν,



τέγραψεν ἰδίᾳ χειρὶ ἐξ ἐντύπου ἐκδοθείσης ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1835 ὑπὸ τοῦ Τόμπρα. Αὕτη περιήλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν τῷ 1899, ὅτε τὰ βιβλία τοῦ μακαρίτου ἐξετέθησαν πρὸς πώλησιν. Ἐν τῇ ὥσ πολλῶν σελίδων τοῦ χειρογράφου ὡς καὶ ἐν τῇ τέλει αὐτοῦ εἶναι ἀντιγεγραμμένα καὶ ἄλλα ποιήματα μεταγενέστερα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμπρα, ἐν οἷς καὶ ἴδια τοῦ ἀντιγραφέως ὡς τὸ προκείμενον, ὁκτὼ δι-

τῶν διεπουσῶν οὐχὶ μοναδικὰς οἰκίας καὶ οἰκογενείας ἀλλὰ καὶ χώρας καὶ τόπους πολλοὺς καὶ τῶν κυβερνωσῶν ὁλόκληρα μέγιστα καὶ μικρὰ βασιλεία, ὧν τὰ ὀνόματα κινουσὶν ἕνα ἕκαστον πρὸς τὸ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν αὐτὰς καὶ ὧν τὰ ἀείμνηστα λαμπρὰ κατορθώματα χρυσοῖς γράμμασιν ἐγράφησαν καὶ ἄλλων ἔτι γραφῆσονται ἐν τοῖς χρονικοῖς βίβλοις, ὅπως διατηρῶνται ἀνεξάλειπτα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. "Ὅθεν παραιοῦ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς πασιγνώστα. Καὶ πάλιν οὐδόλως ἀναφέρω τὰ παρὰ φύσιν συγκαταριθμῶν τοῖς ἀνθρώποις τὰς προσκυνομένους αὐτὰς ἁγίας γυναῖκας. "Ἀπαγε τῆς βλασφημίας!".

Ὁ συντάκτης τοῦ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευομένου ποιήματος ἦτο υἱὸς τοῦ ἱερέως τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, πατὴρ Κωνσταντίνου φίλου τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀγαπίου, ὅστις εἰς τὰς προσαγορεύσεις του γράφει περὶ αὐτοῦ

Τὸν Κωνσταντῖνον τὸν πατὴρ καὶ γείτονα καὶ φίλον,  
τὸν ἀγαπῶ ὡς ἀγαπᾷ ὁ πόντικός το ῥήλον».

Ἡ οἰκία αὐτοῦ ἦτο πλησίον τοῦ μετοχίου τοῦ παναγίου Τάφου, καταρριφθεῖσα τῷ 1928, διότι ἐπαθεν ἐκ τοῦ σεισμοῦ. Ἐγεννήθη κατὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὴν ἐγκύκλιόν του ἐκπαίδευσιν ἔλαβεν ἐν τῇ Ἐλληνικῇ κεντρικῇ τῆς πόλεως σχολῇ. Τῷ 1834 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἱδρυθείσης πρώτης κοινοτικῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς σχολῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος ὑπὸ τοῦ ἐλληνίζοντος μικροῦ Βούλκου Τσαλόγλου, ἣν διετήρησε καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν τῆς, ἔχων βοηθὸν τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, τέως τοιοῦτον ἐν τῇ Ἐλλ. κεντρικῇ σχολῇ ὑπὸ τὸν Γ. Τσουκαλᾶν. Κλεισθείσης τῆς σχολῆς τῷ 1848 ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐλλείψει πόρων ἤνοιξεν ἰδίαν ἰδιωτικὴν σχολὴν ἐν τῇ πατρικῇ τοῦ οἰκίας λειτουργήσασαν μέχρι τοῦ θανάτου του συμβάντος μετὰ τὸ 1862. Ὑπεγράφετο Γεώργιος Παπᾶ Κωνσταντίνου ἰδιορρυθμὸς ἀπλοελληνικός διδασκαλὸς ὁ καὶ Μουσικός, διότι ἦτο καὶ ἱεροψάλτης. Ὡς τοιοῦτος ἐξέδωκε τύποις τῷ 1846 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησιαστικὴν Ἀνθολογίαν τῆς Μουσικῆς δι' ἐρωθρῶν. Ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου μαρμαρίνης πλακὸς του, ἥδη ἐκλιπούσης ἐκ τοῦ νεκροταφείου τῆς πόλεως, εἰς δ' μετεκομίσθη ἐκ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας του, ἦτο κεχαραγμένον τότε τὸ ἐπίγραμμα:

«Ἐδῶ ν' ὁ τόπος τοῦ ὁ καθεὶς  
ξεκουράζεται ἀπ' τὰ τῆς γῆς  
πικροβάσανα καὶ παρευθὺς  
πάντας καὶ πάντ' ἀποχαιρετᾷ.  
Νὰ τὸ ἀποφύγη δύναται τις;»



στιχα ἀναφερόμενα εἰς ὀνομαζομένας διὰ τοῦ μικροῦ ὀνόματος ὡραίας κυρίας ἢ νεάνιδας τῆς Φιλιππουπόλεως κατὰ τὰ μέσα ταῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὸ δημοσιευθὲν ἤδη ὑφ' ἡμῶν «Τὸ καλὸ» (Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Θησαυροῦ, Τραγοῦδια Φιλιππουπολιτῶν, τόμ. Α'. ἔτ. 1934—35, ἀρ. 48, σελ. 257).

Ὁ Στέφανος Γ. Χατζόπουλος, ἔλκων τὸ γένος ἐξ Ἡπείρου, ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κεντρικῇ σχολῇ Φιλιππουπόλεως, μελετηρὸς δὲ εἰς τὸ ἔπακρον ὧν ἐπλούτισε τὰς γνώσεις του καὶ συγκατηριθμεῖ το μεταξὺ τῶν λογίων Φιλιππουπολιτῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν εἰργάσθη ὡς διπλογράφος, καὶ γραμματεὺς ἐν τῷ μεγάλῳ ἐμπορικῷ οἴκῳ τοῦ Μιχαὴλ Ἀθ. Γκεμισγερδάνη βέη. Ἀπέθανεν ὑπερογδοηκοντούτης φθίνοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καταλιπὼν δύο υἱοὺς μεταναστεύσαντας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸ ἀνθελληνικὸν ἐν Βουλγαρίᾳ κίνημα (1906). Περὶ αὐτοῦ ἀνεκδοτολογεῖται τὸ ἀκόλουθον: Διαλυθέντος τοῦ ἐν τῷ εἰργάζετο ἐμπορικοῦ οἴκου ἐζήτησε ν' ἀναλάβῃ τὰς παρ' αὐτῷ ἐπὶ ἔτη κατατιθεμένας ἐντόκως οἰκονομίας του. Δυστροπούντων ὁμῶς τῶν υἱῶν καὶ κληρονόμων τοῦ μακαρίτου Μιχαὴλ Ἀθ. Γκεμισγερδάνη εἰς τὴν ἀπόδοσιν ὁ ποιητὴς περιεπλάκη εἰς μακρὸν δικαστικὸν ἀγῶνα, μεθ' ὃν μετὰ πολλὰ βάσανα καὶ οὐχὶ μικρὰς δαπάνας κατάρθωσε νὰ περισφύσῃ μέρος τῆς μετὰ κόπου κτηθείσης περιουσίας του. Ἐκ τούτου ἀποβαλὼν τὴν πρὸς τὴν κοινωνίαν πίστιν του, ἀφοῦ ἠγόρασε πρὸς κατοικίαν τὴν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς ἀγ. Κυριακῆς οἰκίαν τοῦ ὁμόγενοῦς Νικ. Καζάση, τὸ ὑπόλοιπον τῶν χρημάτων του εἰς λίρας Τουρκίας διήρπασεν εἰς τοσαῦτα μέρη, ὅσα ἔτη ὑπελόγισεν ὅτι ὑπελείποντο αὐτῷ νὰ ζήσῃ ἀκόμη. Ἐνθαῖς δὲ ταῦτα εἰς μικρὰ σακκίδια ἐσφράγισεν, ἐπέγραψεν ἐφ' ἑκάστου τὸ ἔτος τῆς καταναλώσεως καὶ ἐνέκλεισεν εἰς τὸ σιδηροῦν κιβώτιόν του. Ἐκτοτε τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους ἐξῆγεν ἐκ τοῦ κιβωτίου τὸ προωρισμένον διὰ τὴν διατροφήν του κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο σακκίδιον, ὅπερ ἀποσφραγίζων καθώριζε τὰς κατὰ μῆνα δαπάνας του. Ἀπέθανε δὲ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐξάντλησιν καὶ τοῦ τελευταίου σακκιδίου.

*Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης*